DISPUTATIO JURIDICA,
DE

VARIO JURIS USU ET ABUSU IN CURIIS ET CANCELLARIIS,

Vom

Gebrauch und Mißbrauch der Rechten/ in Cantzleyen und Rathhäusern.

QUAM

D. T. O. M. volente,

SUB PRÆSIDIO,

VIRI

NOBILISSIMI, AMPLISSIMI, CONSULTISSIMI,

DN. ARNOLDI MAURICII HOLTERMANNI,

J. U. D. Consiliarii Hassiaci & Pandectarum PROFESSORIS Ordinarii, &c.

Pro virili publicè defendere conabitur,

Ad futurum diem 12. Jun. horis locoque solitis

BOGUSLAUS SIGISMUNDUS COLMER,

EQUES-POLONUS.

Marburgi Cattorum,

Typis JOH. HENR. STOCKENII, AN. 1681.

DE VARIO JURIS USU ET ABUSU.

THES. I.

NOn communio *Platonica* ſed *Juſtitia* eſt præſtantiſſimum litium, proceſſuum & controverſiarum remedium: hæc ergo vigere debet in foro, Curia, Cancellaria aut alio quocunque Prætorio: quæ omnia ſi rectè atque ordinè conſtituta perfugium præbent & aſylum non tantùm vi & armis oppreſſis ſed & injuriâ affectis, aut qui ob inopiam à potentioribus jus ſuum conſequi non poſſunt: ob hanc cauſam jura inventa & Judicia conſtituta, ne tenuiores & inferiores potentioribus ſemper ſint obnoxii: nè à præſidio juris pauperes arceantur: quare ſi hi ob ſuam inopiam, ambitum vel adverſarii potentiam Advocatum & Patronum non inveniebant,

Prætor iis aliquem ex officio dabat: quo exemplo hodie multis in locis inopū causis certo & publico stipendio est destinatus Patronus. Forum ergo & Curia Juris & Justitiæ fuit promptuarium olim, prudentiæ Juridicæ quasi apertum supplici innocentiæ atque simplicitati sacrarium. Hodie multis in locis hominum ambitione & temporum conversione factum hoc est proh dolor! Juris & Justitiæ conditorium: cujus aditus angustior factus quàm ut destituta simplicitas facilè eo penetrare possit: qui intrant ad primos actus litium hilares ingrediuntur, quasi *Beneventum* venerint, ast in litium catastrophis quasi *Malevento* tristes & vultuosi domum redeunt, etsi victores; quia controversiarum alimentis, multùm sortis decoctum, carè enim in foro emitur litigandi experimentum, in quo tanquam in nundinis, non tantùm JUS sed & sæpe *injuria* est tibi redimenda, si jus tuum servare cupis: Lis liti hic agnascitur. Pagmaticis præsertim malis jucundum saltare orchestra contentionis & discordiæ, imò in litium mæandris consenescere: nec his tantùm, sed homines etiam litium fugitantes, lites abrumpere etsi velint, non tamen pro lubitu possunt, sed versuram quasi facere coguntur, altius statim luto negotiorum hærentes: signum quòd hodie Judiciorum aditus non sint obsepti, sed exitus: quod verum esse, clarè apparet, si res alicui sit cum assiduo quasi fori alumno & Appianæ pervicaciæ

Litiga-

Litigatore, qui, nisi prorsus in suas leges, conditiones nec ferre nec accipere destinavit: hic intra orbem litium quasi conclusus, quomodo quæso sine jactura facultatum, sine suggillatione queat erumpere: Causa tot litium unde, nisi à perfidia & calumnia? unde immortalitas, nisi à fraudibus & tergiversationibus? Sententiarum inconstantia, nisi ab iniquitate, impósturâ, juris perturbatione, & imperitia. Ob sumptuum immensorum necessitatem, tenuiores à jure suo arcentur, ut tolerabilior sit *injuria* quàm *judicium*: ut opprimi sæpe sit satius quàm vindicari: Hodie ergo cum *Seneca lib. d. Tranq.* forum & Curiam loca possumus dicere, *exercendis in pulico vitiis destinata.*

Th. II.

Litigare per se non est malum, nec Christiano simpliciter prohibitum, non tamen omnibus expedit, tam propter honestatem quàm pacem: quis sine peccato judicio potest exire? annon ubi lites, etiam sunt discordiæ, odia, injuriæ, sæpe cœdes? Quot sunt litigantium incommoda? Quot causæ pereunt Juris inopia? quot Pragmaticorum culpa & perfidia? Quot suo quodam occidunt fato, vi infamiæ aut à pecunia malè valentes? *Lites perduntur, quæ paupertate reguntur.* Et confidentia & diffidentia nimia hic periculosa est: hæc vexat, illa fallit: sæpe præstat semel vinci, quàm sæpius vincere, potest enim victoria esse Cadmæa.

Et ò quàm multos pœnitet victoriæ forẽsis! Victoria trium processuum in Cancellaria vel Curia sæpe divitẽ facit divertere ad miserabile Hospitalis remediũ. Si hoc fit triumphanti, quid fiet succumbenti? Noli ergo litigare, solve potius quod debes: præstat jactum litis facere quàm naufragium census: seges enim litis seminis sæpe plus poscit quàm reditura est messis. Dubia martis hîc alea, multos perducit ad tabem litigatores, unde domus eorum collabuntur, ut & mures indè migrare teneantur. *Honor ergo est homini separare se à contentionibus: omnes stulti miscentur contumeliis, Prov. c. 10.* Honor est imò heroicæ virtutis opus, reconciliatio & amicitia: magnanimus est, qui in pace poscenda alterum prævenit: annon Deus gratia sua prævenit peccatores, in Christo mundum sibi reconcilians. Væ redemptoribus litium: applicari possunt iis omnes plagæ Ægyptiorum in V. T,

Sanguis, Rana, Culex, Musca, moritur pecus, ulcus.
Grando, Locusta, Nox, Mors prius orta necens.

Qui ergo debet litigare litiget, sed in veritate, judicio, & justitia: aut ei qui in judicio vult tollere tunicam det ei & pallium suum. Jam ait Apostolus, 1. *Cor. 6. delictum est in vobis quia judicia habetis inter vos.* Lis nulla, toga rara, referunt Poëtæ ad vitæ beatitudinem. Vix vir bonus præsumitur frequens litigatur: Remedia ergo litium, quatenus possunt, observari debent; *Patientia;*

tia; Eccleſ. c. 28. abſtine à lite & minues peccatum. Jusjurandum, maximum litium expediendarum remedium: *pœna* plus petitionum & infamia damnatorum in actionibus bonæ fidei: vocatio ad Syndicatum, privatio cinguli, reſtrictio licentiæ provocandi, tentatio concordiæ, cùm macra ſit melior concordia quàm pinguis ſententia. Utinam conſtituti eſſent in hanc rem publici arbitri! Cur non etiam judiciarium vectigal poſſet inſtituere Princeps, ut duos aureos quilibet actor ſolvat Fiſco, recipiendos ſi jure litigâſſet, relinquendos, ſi perperam.

Th. III.

SI litigandum eſt, coram Judice eſt litigandum, hic jus dicit populo, & Salvator *Jud. c. 3. v. 9.* ſcilicet, ſecundarius: quod aqud Romanos *Dictatorum*, hoc apud Judæos fuit fere officium *Judicum*: Debet eſſe Vir, bonus, publicâ auctoritate conſtitutus, juris dicendi & æquitatis ſtatuendæ peritus. Princeps ſolus negotiis ſuis dijudicandis non ſufficit, per alios ergo hoc faciet, ſed viros potentes, timentes Deum, in quibus eſt veritas, qui oderint avaritiam. *Exod. 18.* Hi *Dii* vocantur, quia Dei judicium eſt. *Deut. 1. Exod. c. 12.* DEUS cum *Adamo* primum Judicium exercuit & exercebit quoque ultimum: Deum ergo bonus Judex præ oculis habebit, *Sap. c. 6.* Deus quoque erit eorum propugnator & defenſor, contra quoscunque etiam

Dœ-

Dœmonum & ſagarum inſitum odium: quas ſi cum aliis publicorum criminum reis non puniant, criminum participes fiunt, & ipſi puniendi. *1. Reg.15.* cautè tamen & juxta præſcriptum legum hîc procedent, nà fortè eradicent cum Zizania triticum: omnia enim ſcandala quomodo de mundo poſſunt tollere? Zelum immoderatum quem non regit lex & ratio hîc damno: capita hominum non ſunt pilæ, quas leviter & temere jactare licet aut ad levisſimum rumuſculum torquere ſine graviſſimis indiciis *arg. l. 1. ff. d. quæſt.* Theologos volo, & JCtos ſæpe & Academias conſulat, non proprio confidat ingenio, quum aliquem conjicit in equuleum. O arduum & horrendum munus Judicis!

Vos, quibus Rector maris atque terræ,
Jus dedit magnum necis atque vitæ,
Ponite inflatos tumidosque vultus,
Quicquid à Vobis minor extimeſcit,
Major hoc vobis dominus minatur.

Th. IV.

JUdex ergo in judicio graviùs errat, quàm privatus: peccata illius & perperam judicata ſparguntur in omnes, perinde ut gubernator, non vèro ſi aliquis nautarum erret, ſi delinquat, commune eſt infortunium omnibus navigantibus: Non ſequetur hic propriam opinionem & phantaſiam, ſed leges, probata & allegata. *l. illicitas. §. veritatis ff. d. off. præſ. l. f. C. d. pœn.*

pœn Jud. qui mal. jud. ex credulitate ſua neminem debet condemnare etſi ſciat innocentem, cùm ſit perſona hic publica: hæc una ex miſeriis Judicum, ſequi ſententiam alienam. *Aug. lib. 19. d. civ. Dei. c. 16.* Sed periculum nullum ſubeſt, ſi teſtes accuratè examinentur, aut ipſe induat perſonam teſtis, remiſſo reo ad ſuperiorem Judicem, aut alio modo conſulat innocenti ſine ſcandalo vel per fugam. Nonnunquam poteſt aliquem condemnare, etſi nullus ſit accuſator vel actor, & fallit illud, **wo kein Kläger iſt/ da iſt auch kein Richter.** Cùm crimen ſcilicet eſt notorium, aut contumacia præſtat locum accuſatoris, aut virtualis ſit accuſator, infamia publica ad inſtituendam inquiſitionem. In ſententia tamen ferenda nè ſemper ſit pedarius vel Judex ad idem: uti nec adſeſſores debent eſſe aſſentatores: diſcrepantes etiam in ferendis ſententiis, non ideo odio habendi; nec ſpernenda ſententia plurimorum concordans, nec in dubio diſcedendum à Judicio multorum, quanquam à ſingularibus opinionibus temperare ſibi debeat Judex, & potius gloſſæ ordinariæ inhærere, ut *Bononienſes Caroccio* & ductor navis timoni. Subtilitas nimia abſit à judiciis, inimica eſt ſapientiæ & ſimplicitati & in juris interpretatione, juris ſæpe rationem & æquitatem evertit, ſunt Judices Legum interpretes non domini, ut ad libidinem eas interpretentur & ita perfringant Juſtitiam ipſam, quæ

 non

non ingenio hominum sed ex artis facultate æstimanda: animi sæpe est ingenui, cum multis errare quàm uno. Illi omnia desunt, qui sibi nihil deesse putat: quisque ergo sua verecundè & modestè æstimabit, aliena callidè & magnificè: modestia maxima, aliena pluris quàm sua facere. *Tiberius* olim satis prudens, nihil ex sese, sed minima quæque ad Senatum retulit: in quo omnia bene sese habebant, quamdiu aberat discordia, pervicacia & simultas inter collegas. Collegio concordi nil firmius ad firmandam Rempublicam. Fateor, singulos dissentire fas est sed re integra, ast peractâ & perfecta, quod pluribus placuit tuendum. Allegationes Doctorum variorum Judices fatigat & cui bono fiunt? non enim ex auctorum opinionibus pendet legum auctoritas; sed ex hac pendet Doctorum opinio. Utinam jus certum statueretur: quod pragmaticorum astutiis, non fingeretur ac refingeretur ut cera: unicum litium minuendarum & evitandarum remedium: hoc Judicum efficere sententias certas, litem finientes; non litem ex lite generantes.

Th. V.

IN omni rectè constituto judicio, quilibet Judex, Magistratus, Senator, ab omni affectu liberum retinebit animum: in gratiam alicujus contra conscientiam nunquam judicet: non sequatur *Themistoclem* ad huc puerum jactantem inter suos, *se Athenas totamque*

Græ-

Græciam regere: mirantibus cunctis respondebat hoc; *Se suam habere matrem in potestate, matrem imperare Patri, Patrem verò Athenis consilia regere publica: Athenienses verò totius Græciæ Principes esse*: non sequatur *Darium* conjicientem *Danielem* in leonis foveam: non *Zedechiam* condemnantem *Ieremiam*, non etiam *Pilatum*: legis minister, imò lex sit viva, attendens non personarum sed causæ merita: non excandescat adversus malos, non moveatur precibus amicorum. *l. observandum.* §. *C. d. offic. Præsid. Nov. 17. c. 2.* Proh dolor! Necessarii, consanguinei, parentes, conjuges, fratres, affines, compatres, in expugnandis judicum animis sæpe vim magnam habent: habent & alii affectus, coguntque sæpe judices scientes volentes à recto tramite discedere, justi ac injusti rationem habere: occultum ut esset *Davidis* adulterium, sub specie prœlii occidit Uriam: ut vineam sub juris prætextu occuparet *Nabothan* interfecit *Jesabel.* Non hoc officium boni & incorrupti Judicis. Sol omnibus est communis, non alius pauperi quàm diviti: ita erit & Judex, uno oculo rem tantùm spectabit, personis alterum claudet. Oculus fuit olim Justitiæ symbolum: ubi errat oculus, ibi aberrant affectus. Poëtæ Judices velatis pingunt oculis, nè in judicio suspiciat personam ullam sed æquè audiat parvum atque magnum, divitem ac pauperem: &, si suum unicuique debet tribuere, æqualiter ei inco-

 gniti

gniti debent esse, parens, filius, servus, advena, dominus, amicus, inimicus, potens, impotens sodalis, peregrinus, incola: sola cognita veritas: audi ô Judex per Deum hic ipsum præscribentem hoc Deum, cujus tu vices geris & cujus est judicium. *Prov. 24. Deut. 1. v. 16. 17. Ioan. 24. Rom. 10. 12.* Justitia non novit patrem, non fratrem, solam veritatem novit: exuit personam Judicis, quisquis amicum induit: æquitas sinistram odii & amoris dextram ignorat: quare causæ pauperum non longiùs extrahendæ, & causæ divitum citiùs expediendæ: par debet esse utriusque ratio, nec vel longior ad probandum terminus vel informandum uni quàm alteri est concedendus gratificandi studio: cur ergo sæpe in pauperum causis ostenditur rigor, in divitum dispensatio: cur illæ negligenter audiuntur, hæ subtiliter. Audiant *Jacobum* Apostolum. *c. 2. v. 1.* cur in Curiis & Cancellariis, nil æquè Justitiam frangit, quàm malorum affectuum ingens varietas. *Kanutus* dum latrocinantes ultimo curaret supplicio affici, quidam exclamat è medio damnatorum, *atque ego sum, Principis Kanuti cognatus, jure etiam sanguinis ei devinctus.* quo Rex audito, respondit: *Cognato nostro ut honoratior sit locus, sublimiorem parate crucem. Johannes Baptista* Regis *Herodis* personam non respexit. *Marci. 6. v. 17.* Cognati, amici, honorandi, sed usque ad aras Justitiæ,

Eigner

Eigner Nutz/ befreundter Raht/
Hat verderbt Troja/ die grosse Stadt.

Casus pro amico, est casus pro Diabolo. O quam multæ sunt hodie Curiæ elingues, in *quibus dicere quod velis periculosum, quod nolis miserum est*, in quibus exulat amor veritatis & libertas, occupatur assentatio, adulatio & dissimulatio, exulat constantia: utiam exularet quoque privatum commodum, quod publico semper decebat cedere. Utinam non vitiaret judicia insufficientia regentium & incapacitas ex defectu eruditionis, & virtutum ad judicandum & consulendum necessariarum.

Th. VI.

PRæterea judices in determinandis causis sicuti vitare volumus *præcipitantiam* & *tarditatem* nimiam, ita *ordinem* sequi debent *judicialem*. Hic ad inventus est non tantùm ad judicii solennitatem, sed etiam ad justitiæ naturalis conservationem. Cognitio causæ sententiam debet præcedere, aut hæc erit ipso jure nulla. Deo nihil est absconditum, in judicando tamen *Adamo*, ut Judicibus seculi exemplum daret, hunc ordinem observavit *c. Deus omnipotens. 2. q. 1.* In puniendis Sodomitis *Gen. 19.* in Achan *Jos. 7.* in Villico *Luc. 17.* & hunc quoque servabit in extremo judicio, ad *Thess. c. 4.* Rectè *Nicodemus*, *nunquid lex nostra judicat hominem nisi prius audierint ex ipso & cognoverint quid faciat. Johan. c. 7.* Temerarium judicium sequitur judici-

 um

um perversum: quare, *antequam scruteris, ne reprehendas: intellige prius & tunc increpa:* ex sola accusatione neminem condemna, reum quoque se defendentem audi & aliorum sententias & judicia exquire: veritatem dies aperit, pœna dilata potest exigi, exacta revocari non potest. Seria res quando agitur, in morâ multum est consilii. *Alexander Severus* re proposita Consiliariis, ad cogitandum dabeat eis spatium, nè incogitati de rebus magnis sententiam dicere cogerentur, maximè in criminalibus: hic enim

Res tibi cum morte, non est hæc alea lusus:
Tereus ante tremit, tu magis ipse treme.

Pedetentim hic Judex procedat: *nulla de morte hominis cogitatio longa.* Præceps cavendum judicium, ubi provocatione error non potest corrigi. Optimus Judex citò intelligit, lentè judicat. Non impetuoso animo aut præcipitato feret sententiam, sed sedendo, oculis apertis, manibus privatus: imò licèt tot habeat oculos, quot fabulosus Argus, vix litibus examinandis universis sufficiet. Citò credebat *Josua* & à *Gabaonitis* delusus est. *Jos. c. 19.* Ut ergo nocet præcipitantia, ita & tarditas nocet justitiæ, quâ plus æquo producuntur & laxantur judicia: imò *convertuntur in amaritudinem & fructis Justitiæ in absinthium:* certè utilius est, citò causa cadere, quàm post multos sæpe annos vincere, victoriâ Cadmeâ. Hi Judices ex *justitia*

faci-

faciunt *justitium* : non vocant *in jus* sed *in injuriam*, ob tot dilationum corollaria, intercessiones futiles, provocationes improbas, postulationes protervas, eremodicia affectata. Quid hisce justitia est aliud, quàm *constans & perpetua voluptas jus suum cuique promittendi.* Lites ita videmus non lustrales sed seculares hoc tempore & hac morum iniquitate: ô quantum hoc peccatum! Profectò ex majoribus hujus mundi plagis & afflictionibus cùm sint processus, annon maximæ erit charitatis illos impedire, aut saltem quàm potest fieri brevissimè definire: ne Judicii ordo & processus fiant ambages, confusio, labyrinthus, asylum calumniæ, scopulus aut vadum, in quo causæ seculis aliquot adhærescant. Saluberrima ergo fuit constitutio Justiniani in *l. properantum. Cod. de jud. l. fin. C. ut intra certum temp. quæst. crim. termin.* utinam servaretur ita, nè fugiens prolixitatem incidat in noxiam brevitatem

Th. VII.

CAncellariæ, Curiæ, Judicia, publicæ sunt functiones, Dei administrationes, ergo ad has eligendi viri sapientes, timentes Deum: qui oderint avaritiam: qui dignitatem criminibus non prostituunt, qui magistratum non pecuniâ, aut fautoribus sed virtutibus ambiunt. Utinam nemo ad mitteretur, nisi à sordibus, ambitione & ambitu purus. Ambitus quæcun-

que

que facit, ambitio facere compellit. Rectius inviti quàm ambientes in administratione collocantur: hi excudunt pauperes & probos, & pecuniam ad mercandum non habentes: quare ambitus crimini variis legibus in Republicâ Romanâ obviam itum: Lege *Calpurniâ, Tulliâ, Petiliâ, Juliâ*, & Novellâ *Justiniani 8*. ut Judices sine quoque suffragio fiant. *l. ult. C. ad l. Jul. repetund.* Sed ô tempora, ô mores ubi nunc sunt candidati illi veterum? Ubi nunc non sunt dantes & accipientes? Hi si non essent, & illi cessarent. Quis gratis hodiè promovetur? quis in honorum petitione non inverecundè ambitiosus? quis quando eos est adeptus, in superbiam non extollitur insolens & intolerabilis? Hic gloriatur se præesse, non curat prodesse: imò se statim meliorem præsumit, quia se cernit superiorem: amicos priores dedignatur, ignorat jam notos, externos comitatur, antiquos contemnit, vultum avertit, cervicem erigit, fastum ostendit, grandia loquitur, subditis est onerosus, gravis & importunus. Jurisdictionis officia vendere, & addicere plus licitanti, quid aliud est, quàm doctæ industriæ & veræ gloriæ stimulos retundere & contra pecuniæ studium & avaritiam commendare? quàm in exilium pellere omnes bonas artes ac tenebris demnare omnes virtutes? Qui ergo à Rep. omnem sordium & concussionis labem vult exulare,
digni-

dignitates & honores dignis gratis debet largiri non auro & muneribus venalibus habere: qui enim magiſtratum mercari didicit, nunquam munera capere dediſcet, aut ſine muneribus aliquid facere volet. Annon Magiſtratus bonum eſt publicum civitatis, quod tantum virtuti debetur? Nundinari Magiſtratus omnis malitiæ initium & finis eſt: unicum malæ conſtitutæ Reip. argumentum: imò melius in curiis ſe res habebunt, ſi nulli commendarentur ſed tantùm merita inveſtigarentur, nam vix ulla commendatio ſine fuco eſt. Idonei ergo rebus gerendis præficiendi, probi, docti, prudentes, quos nec ambitio, nec gratia, nec ſimulatio virtutis aut doctrinæ, nec æſtimatio ficta & vulgaris commendat. Princeps ergo in noſcendis ſubditorum ſuorum virtutibus non debet eſſe negligens, ne inſinuentur in notitiam ejus doctrina & virtute vacui: ne arceantur ab eo calumnia, detractione & invidia meliores, ne doctiores cogantur ſtudia ſua deplorare & parvam virtutis & ſcientiæ æſtimationem.

Heu quorſum in ſtudiis miſeri conſumpſimus ævum?
Sunt Muſæ mulæ noſtraque fama, fames.

Quoties honores & dignitates indignis exhibiti, in eorum commutati ſunt ruinam? Quoties infœlix gloriæ & honoris cupiditas immoderatius appetita & uſurpata nocuit? *Sophonius Tigellinus* præfecturam Prætorii adeptus, ad guttur usque plenus vento ambitionis.

nis, sectis faucibus novacula vitam misere finivit. *Sicus Cancellarius* decapitatus in arce Mediolanensi, antequam cervicem præberet lictori, dixit: *à me il capo, à te il stato:* ita sæpe inter maximam fortunam & ultimam nil interest, *Summum ad gradum claritatis cùm veneris, consistes ægrè, citiùs quàm descendas, decides:* quare *ad regimen homo venire debet, sicut ad furcam*, ne dum in summo exaltatur, illaqueatus cadat: quare ô Deus, *concede mihi pauca habere & nullius indigere: modicis rebus longius ævum est:* & tandem eadem moriendi necessitas omnes involvit, quæ vilissimum mendicum. Vale ergo terra, Salve cœlum!

Th. VIII.

UT Cancellariæ & Curiæ vacent omni defectu, requiritur inprimis ut Judicum in his persona omni virtute emineat: hic enim de alterius errore debet judicare, qui non habet quod in seipso condemnet. In Judicum ergo numerum admittimus etiam peregrinos & exteros; invidiosè *peregrinitas* nonnunquam ab indigenis objicitur, cùm virtus debeat esse patria: rectè *Cicero* suis respondit adversariis, *peregrini non habendi, quorum jam & nomen & honor, urbi & hominum famæ & sermonibus inveteravit.* Spurios ad magistratum hunc non admittimus multarum civitatum & populorum exemplo. *Deut. 23. l. generaliter. §. spurios. ff. d. decur. l. honor ff. d. mun. & honor.* Senes

nes tamen junioribus hic præferimus, ob ſapientiam, experientiam & multarum rerum uſum, tertium illorum oculum. Adoleſcentia docta poteſt eſſe at non eſt prudens, nec habet auctoritatem: ad honores evecti, pejora facilius audiunt juvenes, & per hos labefactatæ ſæpe Reipublicæ, reſtitutæ ſunt à ſenioribus: illi priùs remis quàm gubernaculis admovendi: horum plus valet umbra, quàm gladius. Hi ergo potius in tribunalibus collocandi, quàm juvenes vertibiles, glorioſi, inconſtantes, nimis creduli, animóſi, impatientes, inexperti, omnia aſſertivè dicentes, ut de ſeipſis opinionem faciant, quòd omnia ſciant, cùm tamen pauca firmiter cognoſcant: apud Romanos non niſi ſenex fiebat Senator, juniores priùs conſilii publici ſpectatores, quàm conſortes, extitêre. *Celſus* tamen adoleſcens admodum jus civile interpretatus eſt, *l. 9. ff. d. verb. obl.* *Nerva* filius ætatis ſuæ anno XVII. de jure reſpondit: *l. 1. §. 3. ff. d. poſtul.* Nec ab honoribus pauperes excludendi ſunt, abundantes bonis animi, juſtitiæ, ſapientiæ & pietatis auro. *Bajazetes* exprobrabat *Tamerlani* natale paſtoritium: reſpondit ille. *Neſcis & ex lana ovium purpuras Regum fieri.* Peſſimè hodie, cenſus ſæpe facit Magiſtratus & Scabinos, acſi probitas & ſapientia ſita eſſet in magnitudine poſſeſſionis & non in bono animi ſtatu: ſaturitas ſæpe parit ferocitatem & imperitia poteſtati conjuncta in-

 ſaniam

ſaniam: aſt divitiæ innocenter partæ & moteſtè habitæ, ad commendationem Judicis faciunt, ſi iis bene utatur; facilius alieno & muneribus abſtinebit, minus à populo contemnitur, majori auctoritate valebit: utraque extrema ergo hic vitanda? *Scipioni* & *Æmiliano* neque *Sulpitium* neque *Cottam* mitti in Hiſpaniam placuit, *quòd alter nihil haberet, alteri nihil ſatis eſſet.* Decor & forma, in apta quadam membrorum figura conſiſtens eximium Dei donum eſt & Magiſtratum ſeu Judicem ornat, cùm facies cujusque mentis ſit forma, imò deformis vix bonos habere poſſit mores, quia magnis mentibus digna corporum domicilia metari cenſetur ipſa natura; ſcientiam tamen & doctrinam præferimus: hæc per ſe eſt de numero bonorum honorabilium: *ubi non eſt ſcientia, non eſt bonum. Prov. c. 13.* Jurisprudentia Judici per neceſſaria: jus quomodo dicet, qui id non callet? Stulti hoc diſpiciunt. *Eſt malum quod vidi ſub Sole quaſi per errorem egrediens à facie Principis: poſitum ſtultum in dignitate ſublimi & divites ſedere deorſum: vidi ſervos in equis & Principes ambulantes ſuper terram quaſi ſervos Eccleſ. c. 10.* Annon quotidie hoc ipſum videtur, divites in ſapientia & doctrina, divites operibus bonis, ſedent deorſum tanquam ignobiles & non admittuntur ad officia & magiſtratus, aſt imprudentes, indocti & inculti promoventur ad dignitates,

tates, ſedentque in ſublimi ut cœci ad foveam: cùm tamen fundamentum & fons omnis veræ felicitatis, laurus perpetuò virens & nunquam marceſcens ſit doctrina & peritia, cum pietate & probitate conjuncta: absque his virtutibus, quid ſunt Judices, Conſiliarii, Prætores, Scabini, Conſules? Pyxides venuſtæ, veneranda nomina, pulchra vaſa: aperi, inſpice, in iis nec conſcientiam nec ſcientiam invenies: ô teſtas ſamias & pulchras, ſed vacuas: juſtitiæ larvas, non effigies veras!

Th. IX.

P*Rroximus Juſtitiæ modus eſt ſeveritas*, quæ & in Judice bono valere debet, rigida ſcilicet & im̃ota juſtitia, quâ regna & Reſpublicæ florent, ſcelera & flagitia & removentur, virtutes promoventur, agri, viæ, maria frequentantur, & ubique regnat ſecuritas ac tranquilitas. Hæc ſeveritas non dedet modum excedere; in parvis ſi eſt nimia, dicitur *moroſitas*: in mediocribus, *acerbitas*, in magnis, *feritas*: hæc cavet, ne alantur peccata ſpe impunitatis; ne ſum̃um jus ſumma fiat injuria, quando æquitatem non repudiat, ſola verba legis ſeverè urgens, quod vetat *l. 88 ff. d. R. I.* Simulata & ficta ſeveritate nihil eſt ineptius, hæc parturit injuſtitiam, concipit dolorem, parit iniquitatem, ſummo jure qui in aliis uſi fuere, ipſi ſæpe proprium rigorem experiri coguntur: qui aliorum ſanguine de-

lectabatur, suo se respergi ingemuit. Qui ambitionis ulnis, quod non debet, amplectitur, quod tenet, amittit. In eodem patibulo suspensus est superbus *Aman*, quod ipse *Mardochæo* paraverat: abutitur Magistratus gladio justitiæ quem gestat ad defensionem bonorum & vindictam malorum, si immemor misericordiæ, clementiæ & æquitatis, observet solum rigorem: sine misericordia Justitia est crudelitas, sine justitia misericordia est fatuitas. Nisi æquum & bonum jus ipsum moderaretur, summum jus, ut dictum, summa esset injuria. *Non sis nimium justus*. In parvis abire nonnunquam debemus à justitia, si in magnis eam volumus esse salvam. Æquitas est æquilibrium justitiæ, ne rigor justitiam superet aut violet, neve nimia levitas eam perdat & obruat; minus tamen delinquitur in lenitate, quàm in rigore; illi mederi licet, huic nequaquam: præstat accusatum absolvere injustè, quàm injustè perdere, si peccandum est in Judicio: illud est peccatum, hoc impietas. Sanctius est prodesse malis propter bonos, quàm bonis deesse propter malos. Melius nocentem absolvere quàm innocentem condemnare. In dubiis semper humanitas declinat in leviorem. Æquitas tamen non scripta, si à jure scripto non diffidet, Judices pro jure scripto ferent sententiam contra æquitatem. *arg. l. 1. C. d. ll. & const. Princ.* nec imaginariam ad libitum capitis cerebrinam elicere debent æquitatem. Judex

itaque

itaque criminoſum ex una parte caſtigando ob culpæ demeritum, ex altera ei compatiatur, quia eſt proximus ejus. *Vera juſtitia compasſionem habet, falſa verò dedignationem:* ideo Magiſtratum ipſum noluntesſe debere ſupplicii ſpectatorē: Ipſe *Nero* juſſit ſcelera, non ſpectavit: ferina enim rabies eſt, ſanguine & vulneribus gaudere, Vituperandus *Caligula*, qui pœnis reorũ cupidiſſimè interfuit. Vituperandi qui nova & acerba nimis excogitant ſupplicia: qui puniendi cauſam habent, modum non habent, cùm odiſſe debeamus peccata non homines, quare conſtituti in Curia & Cancellaria Judices, tractare debent ſubditos cum miſericordia. *Pericles* morti vicinus, hoc uno volebat laudari, *quòd nemo propter ipſum unquam pullam induiſſet veſtem.* ô Judices, utinam ſub vitæ finem pro ſe quisque ita gloriari poſſet: *propter me nemo atratus fuit, nemo ingemuit, nemo oculos terſit.* ô clementia nomen non tantum habes è cœlo, ſed etiam cœlum dabis! exceſſus tamen hic vitandus, ne plus noceat ſæpe patientia Judicum quàm rigor: quia æquè mali ſunt, ſub quibus omnia licent quàm ſub quibus nihil: non omnis qui parcit amicus eſt, nec omnis qui verberat inimicus: nocet bonis, qui parcit malis. Ideo *Maximilianus* I. loca deſtinata ſuppliciis ſontium præterire ſolens, *ſalve* dicebat, *ſancta juſtitia*: quia *benedictum eſt lignum per quod fit juſtitia.* Qua fronte laudatur aliquis qui er-

ga ſceleratos ſe mitem præbet? Si cum manſuetudine juſtitia non eſt conjuncta, Judicum in facinoroſos lenitas, nil aliud eſt quàm in bonos crudelitas, & grave ad quodvis ſcelus malum: adſit ergo,

Regula peccatis, quæ pœnas irroget æquas.

Th. X.

VEri & fortes debent eſſe Curiarum Judices: hoc vult *Eccleſ. c. 7. Noli quærere fieri judex, niſi valeas irrumpere iniquitates, ne fortè pertimeſcas faciem potentis & ponas ſcandalum in agilitate tua: Pilatus* talis non fuit, timuit enim & à proprio conſcientiæ dictamine receſſit, cùm *Chriſtum* fateretur innocentem: *Si hunc dimittis non eris amicus Cæſaris.* Ita Judicialis muneris functio inane erit nomen, formularia & defunctoria tantum obſervatio. *Quisquis veritatem metu alicujus potentiæ occultat, iram Dei ſuper ſe provocat, quia magis timet hominem quàm Deum:* multo magis iram Dei contra ſe provocat, qui veritatem opprimit & condemnat propter metum ſuperioris potentiæ. Proprium itaque Judicis erit veritatem tueri & ſemper profiteri: animus ejus propter formidinem conſilio non debet privari aut turbari, aut flecti potentia hominum ampliſſimis dignitatibus ornatorum, ſed ſemper manere liber, recti juſtique tenax, ut ſi fractus illabatur orbis, impavidum feriant ruinæ. *Vir juſtus quaſi cubus eſt, qui*

ad

ad omnem volubilis fortunæ motum, firmus fixusque obſiſtit. A Juſtitia ergo non deviat amore conſanguinitatis aut carnalis amicitiæ. Quid enim ſunt nepotes? ſæpe non ſunt amici, quando nil potes? Quid affines, niſi ad fines, ſcilicet tuos quos exſpectant; Non attendit ad perſonæ qualitatem: fortiſſimus eſt, quem nec amor movet, nec timor terret, nec lucrum allicit, nec jactura debilitat, nec amici ſuperant, nec reſpectus aliquis à recto detorquet. *Cleon* ad Reipublicæ gubernacula evocatus, omnibus notis ac conſanguineis unum in locum convocatis, ait, omnem ſeſe nunc amicitiæ familiaritatis ac ſanguinis memoriam juraque deponere, ne fortaſſe cœco quodam erga eos affectu adductus à juſtitiæ tramite & æquo dijudicando deflecteret. Robore animi Magiſtratui hìc opus, quando pro communibus commodis tot adire inimicitias, tot ſubire tempeſtates, & toties dimicare debet cum audacibus & potentioribus improcis: ut adverſa, quæ contingere ſolent, conſtanter ferat, v. g. ſi exiſtant ſeditiones, quæ induſtria componi non poſſunt, fortioribus remediis ſunt coercendæ: exiſtunt aliæ ſæpe difficultates & pericula, quibus vigilando agendo & multa proſpiciendo firmiter occurrendum eſt: hinc non illa ſunt clara & utilia minus quæ in toga quàm quæ in caliga geruntur. Populi iniquitates velut catenæ Judicem circumdant & vinciunt; forti-

tudine indiget ad has disrumpendas. Memorabile est illud ex Annalibus Angliæ: *Henrici IV.* Regis filium, cùm servum quem perditè diligebat, omni conatu à tribunali abripere contendisset, furentius in Senatum irruisse: populus vidit hoc ac pertimuit: ast Judex vir justus & fortis hæredem Regni sic excepit: *accelera huc furiose juvenis, gladio quo eodem jam minitaris hoc meum senile pectus, si placet, percute: nam moriar potius, quàm hoc exemplum patiar. Locus quo nunc abuteris, tribunal tui patris est; Judex, quem invadis, personam tui patris gerit. Lex quam violas, te reum sceleris non filium Principis accusat. Ego igitur tui patris nomine tutiusque regni auctoritate te propter hoc facinus in carcerem abire jubeo:* quo tonitru perculsus Juvenis, gladium dejecit, seipsum sententiæ Judicis sponte submisit, & in vincula ultrò se præcipitavit: qua tragœdia aut comœdia audita, Rex senex & sapiens, effusus in lachrymas: *ô me beatum,* inquit, *qui tam justum & fortem judicem, qui tam pium & obedientem filium ante sepulchrum video.* Fortis Judex scommata & convitia, quæ per se nullam vim habent non curabit, intereunt etiam si ad animum solidum & sibi constantem applicantur. *Socrates* cùm in Comœdia taxaretur, ridebat: *Poliagus* verò seipsum strangulabat. At tu Christiane Judex attende Christum, medium ægritudinis tuæ: propter te pependit in ligno

gno & nondum eſt vindicatus & tu vis vindicari, cur non vis tantum & talem Magiſtrum imitari? an neſcis quod omnes qui piè in Chriſto vivere volunt, maximè Judices, qui officio ſuo probè fungi volunt, perſecutionem patiantur? quare tanquam pro anima tua & usque ad mortem certa pro juſtitia & Deus pro te expugnabit inimicos tuos. Fateor? grave eſt excidere Principis gratia: aſt multo gravius eſt excidere gratia magni Dei, à cujus nutu regna & imperia pendent. Aſt non accreſcent ita dignitates alicui à Principe? Sed accreſcent à Deo in æternaturo regno: aſt inglorius interea vives? In magna gloria eſt qui placet Deo? quid volatica hæc gloria ad æternam cœlorum? Fortitudinem tamen ſuam Judex nunquam contra Juſtitiam applicabit, ut per impreſſionem, alteri parti æquior, alteram violenta jurisdictione territet: hoc eſſet à ratione ad violentiam diſcedere, jus in lege manuum habere, vi ac violentia jura dicere, qui non amplius ſunt Judices ſed gigantes. Rectè *Tiberius* cenſuit non utendum Imperio & militibus, ubi legibus agi poteſt. Fortitudinis enim nullus uſus niſi adſit Juſtitia: ſi omnes eſſemus juſti, nihil etiam opus fortitudine. Sub prætextu poteſtatis & Juſtitiæ, heu quàm multæ fiunt extorſiones, de quibus nemo conqueri audet!

Th XI.

T*Emperantiam* quoque requirimus in Judicibus Curiarum & Magiſtratibus : hæc virtus affectus regit ac moderatur, ut congruant cum lege naturæ, ordine perſonarum, locorum temporum. *Manſuetudo* iræ motum refrœnat, tendentis in vindictam? *modeſtia* ſuperflua non requirit: *Continentia* reprimit motum voluntatis commotæ ex impetu paſſionis. Sine *temperantia* feruntur ſententiæ certi & definiti juris ratione non temperatæ, nec ſequutæ exemplorum vetuſtatem, literarum fidem, monumentorum auctoritatem : quomodo aliis jura dicet, qui ſeipſum gubernare non poteſt? Qualis hic cuſtos, qui ipſe cuſtode indiget. Ex lege *Solonis* ebrius Magiſtratus impunè occidebatur: apud *Athenienſes* princeps ebrius morte mulctabatur. *Plato* vinum iis prohibuit: ſupprime voluptates & ira ſupprimetur: hujus æſtu qui fertur & occupatur, inquirendæ veritatis rationem amittit, quare in ira ſilendum, differendum judicium, donec calor deferveat. *Omnia quæ iratus agit, errata poſtmodum intelliges.* Sententia ergo nec hic præcipitanda aut exequenda. Rectè Apoſtolus: *date locum iræ :* nec adverſus eos quos malos putat Judex debet excandeſcere *l. 19. ff. d. off præſ.* Per iracundiam ergo pœnæ non ſunt decernendæ: faciebat olim id *Auguſtus*, ſed incurrit hanc reprehenſionem

nem *Mecœnatis*, *Surge tandem carnifex* : damnosæ sunt præcipites pœnæ: Legem tulit *Theodosius*, ne quis ultimo supplicio afficeretur ante XXX. diem à sententia lata. Ab invidia etiam ô Judex tibi tempera: hæc radix omnium malorum, seminarium delictorum, materia culbarum. *Venenum aspidis sub labiis invidorum, os horum maledictione & amaritudine plenum est.* ô livor quantam soles parere *partialitatem*! Ut ab illicito aspectu personarum sibi temperarent *Areopagitæ*, litium controversias noctu dijudicabant. Incontinens & luxuriosa vita, malorum Judicum propria est: Continentia & corporis bonum est & in animâ temperantiam parit: absint à Curia prandia & cœnæ: apage ista circæa pocula! Animus hic potiùs curandus quàm corpus: in ideo in Curiam veniendum, ut edamus, ut vivamus? an hic ut in symposiis Græcorum audiendus ille tantùm qui calicem habet? an nulla differentia constituenda inter Curiam & tabernam meritoriam? Sobrietas est mater sanitatis, & hujus soror vinum modicum! sed ô quàm multi sunt, qui sororem magis amant & sequuntur quàm matrem. Vinosi non sunt ad consultandum idonei. Frugalitas est magistra sapientium optimorumque consiliorum, *Spartiatæ* interrogati cur vinum parcissimè biberent? Respondit *Leotychidas: ne pro nobis alii, sed nos potiùs pro aliis, consultemus.* Fugite ergo ô Judices &

Magiſtratus, iſtos exceſſus epularumque luxum & libidinem: ſervate veram continentiam & animi moderationem: Vos quidem Dii eſtis, at certè ut plebejus homo morituri eſtis.

Th. XII.

MUlta ſunt negotia, infinitæ circumſtantiæ, omnes tamen ſedulò examinandæ ab eo, qui rectè judicare cupit: prudenter omnes conferendæ, ut quid ſingulæ vel ſolæ vel cum aliis conjunctæ ponderis habeant, cognoſcant Judices: Prudentia ergo opus eſt iis, id eſt, habitu illo practico, quo de bono humano quis ſecundum rationem facilè conſultat: quare nunquam ſine virtutibus prudentia, vel ſine prudentia reliquæ virtutes poterunt eſſe perfectæ. *Beatus homo, qui invenit ſapientiam & qui affluit prudentia.* Hujus habitum duo gignunt in Judice, alterum eſt ut munita ſit mens ejus cognitione & diſciplina: alterum, ut ſpectaverit ipſe negotia multa: nam ſolus ille ad ſingularia perpendenda cæcum habet animum: ſolus hic in univerſalium cognitione nihil videbit. Hac virtute qui caret, ut exoculatus Cyclops quoque verſum porrigit manus & certo non utitur ſcopo, omnia agit ingenti tumultu, nullo judicio. Virtus hæc à *providentia* dicitur, principaliori ejus parte: docet enim quomodo præſentia ſint ordinanda, præterita cogitanda, futura providenda: nunc

feſtinat,

feſtinat, nunc cunctatur, ad ſingula intentus, tempora obſervat, locum, perſonas, cauſarum qualitates & quantitates expendit, nunc ſimulat, nunc diſſimulat, ita ut in ſententiis dicendis, prudentia ſalis in cibo rationem obtineat. *Eſtote ergo prudentes, ſicut ſerpentes:* citrà *calliditatem* tamen, quæ juſtitiæ limites egreditur & non ſolam honeſtatem ſpectat, ſed perverſa ratione huic præponit, lucrum, voluptatem, honores: quæ perverſio defectum rationis non arguit, ſed exceſſum. *Bonus* hinc dicitur *dolus* qûi fraudem & malas artes repellit; *malus*, per quem ad iniqua perverſa impelluntur ingenia ſubdoli & fallaces ſunt hi, omnia referentes ad ſuas utilitates, callidi ſcrutatores latentium noxarùm, aſtu pleni verſipelles, ſimplicitatis inimici, verba habent dubia, promiſſa parum fidelia, perſonæ fucàtæ, judicia haut quaquam recta, fictæ admonitiones, ſpectant in inſidias, deceptiones, illuſiones, parum tutæ ſunt cum illis conſuetudines commercia, cogitationes eorum plerumque id intendunt, ut fallant, ut per inſidias & ſimulationes, quod cupiunt, aſſequantur, & magis gaudent ſe quippiam adeptos verſutia & calliditate, quam ſimplicitate ac recta ratione. Tales ſi fiant & ſint Judices & Magiſtratus, ut impleant libidines & habendi cupiditatem, mente & cogitationibus ſuis nihil non verſabunt. Nunquam ergo, calliditas, aſtus, fraus, dolus malus,

fal-

fallacia, erit prudentia dicenda: ſimplicitatem & caudorem in Judicibus requiro, non linguam bilinguem: ſit ſermo eorum procedens ex corde, ſicut procedit ex ore, eſt eſt ,non non *c. etſi. Chriſtus. X. de jurejur*: dolo agit, qui lingua ait, quod corde negat, aures enim humanæ judicant talia eſſe verba noſtra, qualia foris ſonant. *c. humanæ. 22. q. 5.* à Jethro Moyſi conſilium datum, Judices ſubſidiarios ut eligeret, in quibus ſit veritas, à quibus abſit ſimulatio, hypocriſis, adulatio: duplices corde averſatur Deus, amat candorem dictorum & factorum, in caluminas & falſa teſtimonia ſe verè animadvertit. Egregia habemus exempla Judicum, qui per prudentiam ſagaciter veritatem invenerunt *in Salomone. 3. Reg. c. 3. in Daniele, in Petro Alphonſo, Carolo Magno, Rudolpho Auſtriaco* &c. habemus etiam alia exempla, qui callidè & fraudulenter ſub ſpecie prudentiæ decipere alios voluerunt, ſed ea numerare jam non vacat, alii jam latè illa deduxerunt.

Th. XIII.

AD ſuperiores Judicum virtutes, quarta cardinalis debet accedere, *Juſtitia*, & nihil hoc monili pretioſius? bonus hic eſt circulus, ſi *juſtitia* quærit, *prudentia* invenit, *fortitudo* vindicat, *temperantia* poſſidet. *Juſtitia* dicta eſt, quòd vim ſiſtat, quòd in ea jus conſiſtat, eſt juris ſtatus & habitus

per

per quam juſtorum operationes fiunt: *conſtans & perpetua voluntas jus ſuum cuique tribuendi*: omnium virtutum domina, regina & mater. *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? &c. qui operatur Juſtitiam*: hæc commune bonum ſpectat, nec ſe anguſtis quibusdam limitibus contineri patitur, ſed effundit quaqua verſum & omnes omninò complectitur. Neque Heſperus nec Lucifer tam eſt admirabilis quàm *Juſtitia.* Stellam Sereniſſimi & loco & animo Celſiſſimi Haſſiæ Landgravii gerunt pro inſigniis ſuis, quâ quaſi particularius invitantur, ut à Sole Juſtitiæ nunquam dimoveantur, nec prece, nec pretio, nec hominum potentiâ, terrore aut proprio intereſſe, aut ullo modo ac reſpectû occaſum ſentiant, ſed huic porrò inſeparabiliter adhæreant, mane & veſperi, præcedendo ad inſtar *Luciferi*, ſeu ut *Heſperus* eam ſequendò: ita fiet ut non tantùm ſicut ſtellæ in firmamento cœli, ſed ut *Sol ipſe fulgebunt. Juſti fulgebunt ſicut Sol in regno Patris eorum. Matt. c. 13.* Nullus ergeo erit Judex ſine *Juſtitia*: hæc in SS. per oculum vigilantem deſignatur: hujus hyeroglyphicum eſt aquila perſpicaciſſimi viſus, cum inſcriptione, *ſuum cuique.* Palma incorrupta ac ſenii neſcia; Lanx & æquilibrium, momenta cauſarum ponderans. Hæc Dea Judicibus, Conſiliariis, Magiſtratui perpetua debet eſſe comes: ſanat enim vulnera populorum, mo-

 tus

tus comprimit, pacem & otium cum dignitate constituit, vires Reip. firmat. Hæc veneranda & inexorabilis justitia jugiter colenda, solida ejus effigies in judiciis Curiarum & Cancellariarum retinenda, adumbrata & fucosa ejus, veram ementientem prorsus rejicienda ac detestanda. Retinebitur, si sequantur Judices leges præscriptas, non suam phantasiam aut præsumptam æquitatem: si non sequantur, fallunt & falluntur. ô quàm multi sunt hodie, in quibus deficit *Sal sapientiæ & Sal securiæ conscientiæ:* qui contra leges pronunciant, mali Poëtæ, qui præter Musicæ modulos canunt: in tota S. Scriptura nolunt reperiri hæc tria vocabula, FAVOR, FAVERE, FAVTOR: quàm pauci pollent *Briennensi Iustitiâ:* quàm pauci dantur *Becchyrii.* Hinc ipse *Alphonsus* Arragonum Rex omnes suos Judices monuit, ne quod suum rescriptum vel decretum servarent, nisi quod jure & veritate niteretur. *Fridericus* Imp. laudandus, cùm *Ladislaum* puerum Hungariæ & Bohemiæ Regem educaret, suaserunt nonnulli, ut unius corpusculi casu, sine invidia & infamia duo florentissima regna sibi adjungeret: *Fridericus*, cui Justitia pluris erat quàm tot regnorum congeries, id noluit, & sceleratum hoc consilium salutari hoc dicto repressit. *Quid ergo inquit divitem potiùs quàm justum Regem me vultis?* Sanctissimum profectò verbum. Justitia plus solet

ditare,

ditare, quàm quæ injuſta ſententia acquiſita. Iniquo Judice & Conſiliario nullum venenoſius eſt animal: quare

Diſcite juſtitiam monite & non temnite Divos.

Non debetis eſſe ſicut Sol, qui alios calefaciens, in ſe tamen non habet calorem: ita & Vos ipſi non juſti, aliis tamen adminiſtrabitis juſtitiam: perpendiculo ſimiles eritis, quod prius in ſe eſt rectum, antequam illa, quibus adhibetur, recta recta faciat: regite paſſiones veſtras, amate veritatem, excutite vanitatem, fugite avaritiam, magnum Dei timere judicium, facite judicium veſtri & Juſtitiam alterius: qualis in ſe quisque eſt, talia cuique ſunt quæ accipit: non tam de ſorte quàm de electione conqueri poſſumus: ſi nos mala cogitamus, nos agitant mala: ſi mala quotidie ſequimur, meritò nos mala ſequuntur. Quo magis ſpontè humanam juſtitiam fugimus, eo magis Juſtitia nos divina invitos aſſequitur.

Th. XIV.

MAgna præterea virtus eſt in Judicantibus, *integritas* & *incorruptibilitas*, ſi juſtitia ad quæſtum non abutantur, ſi Jurisdictio illorum non ſit alieni juris captio aut ambitioſa: ſi non committant crimen *concusſionis* aut incurrant *Barratariam:* Hæc corruptela Judicum & Judiciorum omnium malorum eſt cauſa, flagitiorum finis & principium. Si auri ſacra fames

proſerpit veneranda penetralia, quid poteſt eſſe ſecurum? Aſt malum hoc usque paſſim adeò inolevit, ut jam ex conſuetudine vendantur leges, jura corrumpantur & ſententia ipſa ſit venalis, & *nulla jam cauſa eſſe posſit, ſine cauſa:* nihil proh dolor tam munitum, quod pecunia expugnari non poſſit: mœrent captivæ polluto Judice leges: ubi nummus loquitur, Tulliani eloquii tuba rauceſcit. Ingratiis gratuitis & jejunæ comitatis vel effœtæ non magna ſpes collocanda eſt: gratiæ prægnantes & gravidæ apud Juſtitiam & Judices magnam vim commendationis habent. Quis dicere nunc erubeſcit? *Quid mihi dabis ut tibi Juſtitiam adminiſtrem?* Quis in magiſtratu conſtitutus, parvo temporis ſpatio non ingentes congerit divitias? ratio poteſt dari vel eſſe hæc:

Accuſativus dum venerit ante tribunal,
Proficit in nibilo, ſi venerit absque dativo:
Nulli charus erit, ſi copia deficit æris.

De hominum judiciis ſui ævi queſtus eſt olim Solon: rogatus enim *quid eſſet lex?* ſubjunxit, *aranea tela:* hæc magnis rumpitur muſcis, minores ſtrangulat. *Diogenes* quendam duci conſpicatus, qui ex ærario furatus erat phialam, *magni*, inquit, *fures*, *parvum ducunt.* *Privatarum rerum fures in compedibus vitam agere*, *publicarum in auro & purpura*, *conſpicuos incedere*, dicebat *Cato! Ibi fas*, *ubi plurima merces.*

Sed

Sed hæ donationes in die judicii quid aliud erunt quàm damnationes? S. Scriptura ubique extollit refutantem munera *Pſalm. 14. 1. Reg. 12.* Juſtus Ariſtides interrogatus, quid eſſet juſtitia: *nihil,* inquit, *alienum deſiderare. Malè vèrum examinat omnis corruptus Judex. Vincta eſt ſapientia lucro.* Tamdiu Regna & Reſpublicæ feliciter creſcunt, quamdiu Magiſtratus & Judices ſuo neglecto, communi bono ſtudent. Horrendam maledictionem Deus in hos vibrat. *Deut. c. 27. v. 25. Pſal. 25.* Arcendi ergo à Magiſtratibus, qui ſunt avari & corruptibiles. Cupiditas quos ſemel invaſit, in aureum quaſi furorem vertit, quos nec mortis timor, nec extremi judicii, nec ipſe horror inferni à muneribus aut pecuniarum appetentia poteſt avertere. *Felix* Ceſareæ Præſes tremefactus eſt, diſputante *Paulo* de Judicio extremo. *Actor. 24.* non tamen ſatis efficax erat hic horrendi timor judicii, nam inexſtinguibilem pecuniarum ſitim in eo non poterat ſedare: tremebant omnia corporis membra, nec tamen à dandis ſibi ab Apoſtolo, ut ſperabat pecuniis, oculos avertebat. O quàm multi hodie inveniuntur *Felices*, ſed revera *Infelices*. Huic vitio extirpando, quænam pœnæ & minæ ſufficiunt, abuſus hic plus jam valet, quam totoptimæ leges & edicta: hæc enim chartæ atramento: ille inauratis literis cordi inſcribitur: aſpera leges intentant ſupplicia, aſt num-

 mi

mi blanditiis ſeſe inferunt. O magna ſed occulta vis munerum! Quis munera dantem non redamaret? In Ruſcia quidam vir opulentus canem ſibi charum & mortuum, ſepelivit in cœmiterio. Judex cjus loci pecuniæ cupidus, virum hunc velut maximi criminis reum ad ſe puniendum vocat, qui quinquaginta aureos ſecum ferens ad Officiatum devenit: & cùm ob ſepulturam canis in cœmiterio condemnatus eſſet ad carcerem, ô Judex, inquit, ſi noſceres quâ prudentia hic canis fuerit, non mirareris, quòd ſepulturam inter homines meruerit, nam fuit plusquam ingenio humano, in vita & præcipuè in morte: teſtamentum enim in fine vitæ condidit & tibi quinquaginta aureos reliquit, quos mecum detuli: quâ accepta pecunia Judex teſtamentum & ſepulturam comprobans, virum adſolvit. Ita *auro capiuntur homines, ut laqueis aves.* Ita, Xenia & bona excœcant oculos judicum. *Eccleſ. c. 20.* Quid prodeſt lucrum auri cum damno innocentiæ & integritatis?

Judicis eſt recti nec munere nec prece flecti, &
Sede ſedens iſta, Judex inflexibilis ſta.

Th. XV.

QUæ de Curiarum & Cancellariarum Juſtitiæ uſu & abuſu diximus, de Judicum in ea virtutibus & vitiis, ea etiam extendenda ſunt, ad Procuratores, Scribas, Secretarios & Advocatos. Procuratorum officium

cium perquam neceſſarium eſſe non negamus. *l. 1 ff. de Procurat:* imò proximum eſt Advocato ejus officium, quia uterque in judicio alienam cauſam agit, Advocatus poſtulando, hic inſtar Domini curando. *§. pen. Inſt. de iis per quos ag. poſſ.* Filius familiâs tamen quicquid ex procuratione ſibi quæſivit, non eſt quaſi peculium caſtrenſe, auctoramentum ſcilicet doctrinæ alicujus vel ingenii, communes tantùm præſtat operas in ſollicitanda & tractanda cauſa, non operam ſingularis doctrinæ & honeſtiſſimæ artis, ut Advocati, qui debet eſſe *Antiſtes Juſtitiæ Jurisque tutor ac vindex.* Officium Procuratoris eſt privatum, non tam honorabile *l. 34. C. de Decur.* non tam dignitas quàm onus: poſt litis conteſtationem litis dominus appellatur, & in cauſa ſibi mandata factum ejus Domino nocet & prodeſt *c. 1. 2. d. confeſſ. in 6.* quare cauſæ ſuæ debet eſſet cuſtos, inſtitor, Argus; peritus cautor & formularis, ſine dolo & fraude, ſine machinatione & fallacia defendere alterum boni viri arbitratu, & quia circa lites verſatur, omnia mala noſcere debet. *Sichard. in l. C. mandat.* non tamen facere. Ut Medicus notitiam habet non ſolum ſalubrium herbarum ſed & venenorum & noxiorum pharmacorum: ſed ô quàm multi reperiuntur, qui nunc in foro verſantes tantum malitiæ non tantùm addiſcunt ſed etiam in praxin deducunt, homines perverſi & nequam, jura confundentes, lites ſuſcitantes

tantes, transactiones rescindentes, dilationes innectentes, veritatem supprimentes, mandacium foventes, quæstum sequentes, æquitatem vendentes, actionibus inhiantes, versutias concipientes, litium sarcinatores, vultuum, vocum ac nutuum aucupes, arcanorum captatores, homines circumforanei, aurum rapientes ut ignem naptha: dum lis insidet animo tuo, verba eorum sunt blanda & butyrina, molliora oleo, revera tamen stricti gladii conscientias hominum pervertentes, judiciorum sanctitatem permutantes, comperendinationib9 judicia differentes, litigantium patrimonia abligurientes, ad tribunalia poperantes tanquam ad auream messem, quorum nares si afflaverit uspiam rubiginosi aura Marsupii, ecce oculos Argi, manus Briarei, Sphyngarum ungues. Horum ergo patrocinium, annon rectè dici potest, verum latrocinium. Æsopica gallina cùm ægrotaret, feli interroganti quasi ex benevolentia, *quomodo valeret?* respondit: *Rectè,* ait, *sed si tu discedas.*

Th. XVI.

SCribarum quoque munus Curiis & Cancellariis est perquam necessarium, *arg. rubricâ Cod. de tabulariis, Scribis & Logographis.* Sub *Scribis* continentur *notarii, exceptores,* qui acta Judicum scribebant. *l. inter eos §. 1. ff. quib. ex caus. major: Regendarii. Nov. 15. Secretarii, Cancellarii: Scribarum* fit mentio

in

in facis literis *2.Sam. 8. & 9.20. 2. Reg. 12. & 22. Ierem 32. Matth. 2.* Ex Pharisæis etiam aliqui erant, *Scribæ*, aliqui non: illi ita dicti, non quia simpliciter scribebant, sed quia erant *Legisperiti*, & ex Prophetarum libris respondebant: uti hodie viri docti vocantur *literati, Grammatici, Philosophi. Esd. c. 8. Cùm esset Scriba & ingeniosus in Lege Moysis quæ data est à Domino Deo Israel, docere & facere.* Nomen hoc fuit dignitatis summæ, qualis eras *Cancellarii*, proximi à Rege, decreta nomine Regis concipientis, scribentis, promulgantis, lectitantis qualis fuit *Sarajas Davidi. 2. Reg. c. 8. Sobna Ezechiæ. 4. Reg. 18.* de quo *Symmachus. Quæstor es, Legum conditor, Regalis consilii particeps, Iustitiæ arbiter: Notarii* à notis dicebantur veteribus usitatis: hodie sumitur pro persona publica auctoritate Pontificis vel Imperatoris, vel etiam aliorum qui id jus habent, ad id, constituta, ut contractus, ultimas voluntates, & alia hominum varia negotia in scripturam publicam & authenticam redigat, ut plenam fidem illa tam ad præsentium quàm posterorum memoriam faciant. Cavendum ei ne instrumenta conscribat super negotiis illicitis, nè ideo infamiam incurrat, aut privetur officio Notariatus: quare doctrina etiam in iis requiritur, ne nimia in peritia eorum destruat mundum & conscientias bonorum virorum ponat in magno discrimine. *Armarium Scribæ, fortuna cunctorum est.*

Secretarii in officio sunt eminentiori, secundum Magistratus, Dominos, Duces, Reges ac Imperatores, quibus inserviunt. Principes his sua committunt secreta: hos, *Regis consilium solos decet scire gravissimos.* Tribuni dicuntur Notariorum *t. Cod. de primicero & Notar.* Referuntur ad *spectabiles* & *clarissimos*: jus gladium gerendi & cingulum habebant. *Auxentius* Imp. *Licinii* Secretarius, qui cùm ei mandaret, ut insignem ramum multis refertum uvis amputaret & idolo Bacchi offerret, & ille, utpote Christianus hoc facere recusaret, ejectus fuit è Curia & cingulo exutus.

Th. XVII.

ADvocatorum quoque hîc mentio facienda, digni enim habentur honoribus omnibus *l. laudabile. l. 1. C. d. Adv. div. Iud. l. 14. C. eod. l. 1. ff. d. var. & extr. cognit.* *Quippe Justitia procul dubio periret, si deesset, qui justitiam allegaret.* Res sacra est clienti afflicto patrocinium præstare. Anteponenda vita boni Advocati vitæ multorum religiosorum, sacrificat sacrificium Justitiæ Domino, quí enim justitiam colit, Deo libat. A feris non discrebant homines soluti legibus. In ea Republica, quæ scripto jure regitur, Deos imperare affirmat *Aristoteles.* Verbum Dei quasi Advocatus fuit Davidis. Hic quasi os, manus & anima Regis est, colenda tanquam imago Dei viventis. *Alexander* Imperator quantopere amavit *Vlpianum.*

l. 4.

l. 4. C. locat. l. 4. C. d. contr. & comm. stip. Trajanus nil sine *Neratio Prisco* decrevit, imò huic aliquando dixit, *commendo tibi Provincias, si quid mihi fatale contigerit.* Optimi JCti & Consiliarii, Principum omnium optimum reddidêrunt *Antoninum Pium.* Alii plurimum tribuunt generis nobilitati, & Cæsar intellexit in eruditis esse aliquid stemmatibus præstantius: Mille equites, ait *Sigismundus*, uno die facere possum, ast Doctorem unum ne mille quidem annis. *Aphonsus* Rex omnia optabat perdere, quàm ut tantillum eruditioni suæ discederet. Scientiæ filia nobilitas, maximè *Justitiæ* seu *civilis sapientiæ*, cujus tres quasi erant partes, *cavere*, *respondere*, *judicare*. Hujus scientiæ cultores suut Advocati, quæ excepta Theologia omnes alias excellit artes: quâ sublatâ nemini poteſt esse exploratum quid suum, quid alienum? Hinc JCti ad omnium dignitatum apices promoti. *Minutium* Advocatum *Hieronymus* in numero ponit virorum illustrium? *Plinius* quantus fuit Advocatus? Pontifex *Clemens IV.* JCtus fuit, totius Galliæ primarius Advocatus. De horum variis & egregiis privilegiis, vide *Capollam* in *tract. de Imp. elig. in verbo: dignitas. Alexandrum in l. Centurio ff. d. vulg. & pup. subst.* Ob hæc excellere debent multis virtutibus & vitiis carere, observare tria illa juris præcepta, pauca verba sed multæ substantiæ. In consiliis non erunt contumaces,

cùm præstet recurrere quàm malè currere: sed adesse debet suadendi libertas & maturitas: horum consilia aversanda quæ velociùs quàm asparagi cocta sunt: consilia calida prima specie læta sunt, tractatu dura, eventu tristia: *Ante consultationem* omnes debent affectus deponere: *In consultatione* ad tria respicere, ad objectum, ad finem, ad media. *Post consultationem*, ut consilium maneat secretum, mirabilia operabitur, si propalatur, annihilabitur. Dolendum hodie ob pravam hanc censuetudinem, quâ consilia æstimamus bona vel mala, si bene vel malè successerint. *Plin. lib. 5. Ep. 21.* Quis dabit consilium, si etiam bonum consilium, damno sit? Si eventum præstare debet cum fide? Mediocritas tamen hic præferenda subtilitati ingenii? prægrandia ista acria & acuta ingenia minimè sunt expediti consilii & novandis rebus aptiora quàm gerendis. Laudandi hi Advocati Consiliarii, qui plus Deum quàm Principem timent: qui enim solius superioris ducuntur respectu, sunt idololatræ: qui solius Regni vel Reipublicæ, *Athei* & *Machiavellistæ:* qui sui ipsius, *Epicurei* & *Voluptuarii*: qui pietatis & Justitiæ, veri sunt Regni ac Reip. conservatores, ornamentum orbis, splendor civium, asylum mundi, sanctissimus ordo & morum lumina. O quàm pulchrum spectaculum!

Th. XVIII.

Th. XVIII.

ADvocatus Jurisperitus, ordinator litis, causæ ordinandæ architectus, Juris, formularum & usus forensis erit callentissimus, ut omnes causarum cardines, articulos, perfugia ac subsidia possit noscere, examinare & scire, in quo articulo sit positum robur & quasi fatum controversiæ, ne per negligentiam vel imprudentiam causam amittat. Titulum ergo & Gradum *Licentiæ* non pro forma aut fuco debet gerere, nullo habito respectu ad scientiam sed sola nummi probatione in pondere, numero & mensura, materia & forma: Syllabarii Doctorculi, solidioris omnis eruditionis expertes, in ludo litigatorio Analphabeti, infantes segnes, improvidi: libros sæpe habentes ornatos & multos, ut docti & plurimæ lectionis videantur, quos indoctos *Ludovicus* II. Galliæ Rex ob instructissimas Bibliothecas similes dicebat esse gibbosis, qui molem è dorso portarent eamque nunquam inspicerent. Quænam major est corruptela Judiciorum, quàm hæc publica quasi indulgentia, in largiendis aut divendendis titulis Doctoratus, Licentiæ & Advocaturæ, quibus fretus Juventus, *cruda adhuc studia in forum propellit.* Certè nulli de Republica pejus merentur, quàm qui Licentia concedendi jure tam licentiosè utuntur. Facilitas hæc nervos industriæ Studiosorum dissolvit, quibus intendendis unicùm

foret ſubſidium ſevera promotio, in qua non tantùm expendenda eſſet peritia, ſed animi quoque indoles, mores, vita, fama. *l. 2. C. d. dignit.* Generoſior eſt Jurisprudentia, quàm ut cum notatis, famoſis, aut ſcelere aut turpitudine vitæ inquinatis debeat ſociari. Unde ergo eſt, quòd ex honeſtiſſimo ſtudio tot prodeant rabulæ, litium incitabula, turbatores concordiæ & quietis: quorum vita nil ſordidius, ingeniis nil obſcurius, judiciis nihil magis plebejum, origine nihil ignobiliꝰ, fama nihil ignotius, ſcientia nihil ignorantiꝰ. Stellionatus crimen comittitur ab his Profeſſoribꝰ, qui hos promovent in Doctores aut Advocatorum Collegium, contra *l. 3. §. 4. C. d. Advoc. & l. 11. §. 1. C. eod.* Horreſco referens illud ex Politicis *Adami Contzen. Eos Academicos peccare mortaliter, qui gradibus & titulis inſigniunt indignos, adeoque velut publico teſtimonio Tribunalibus ac Dei Eccleſiis imponunt.* Ob hanc facilitatem ad Doctoratum per argenteos Ducatones, & Patagones rogavit nonnemo Profeſſores, annon equum ſuum ad eundem gradum admittere vellent; reſpondebant quod ſic: *nam cùm creaverimus aſinum in Doctorem, cur non & equum?* Hinc illa ſiniſtra vulgi judicia paſſim audiuntur de JCtis & advocatis, quòd ſint *bonorum extortores, legum contortores.* Cautio ergo prima erit, non ſuſcipere patrocinium malarum cauſarum, cauſæ bonæ urgendæ & præſtandæ aſſiduitatem

tatem

tatem præſtare, nihil enim circumſpectis Advocatis eſt tam formitabile, quod diligentia ſua præcavere non poſſint: Si autem hoc non poſſint, ſi ob varios in jure caſus anxietas & fundamentum dubium in eos cadat, conſulere debent Confratres peritiores: *ſæpe revelatur minori, quod major* ignorat. *c. eſto. diſt. 95.* Vir magnus qui futurus, nec ſe ipſum nec ſua diligere, ſed illud quod juſtum eſt, ſive à ſe, ſive ab alio quovis ſuggeratur: qui ignorantiam ſuam ſapientiam opinantur, quamvis nihil ſciant, ſcire tamen omnia arbitrantur: ſcientia moderata & modeſta, amat inſtrui: inſtructa non ideo minor eſſe timet. Rectè *Livius: qui de ſua unius ſententia omnia gerit, ſuperbum judico magis quàm ſapientem:* Sapientior omnibus eris, ſi ab omnibus diſcere volueris. *Quod tu non nôſti, fortasſis novit aſellus.* In ſuo quisque negotio quis hebetior eſt, quàm in alieno: turbida enim ſunt conſilia eorum, qui ſibi ſuadent. Affectus Conſiliarius peſſimus. Sæpe caro & ſanguis eſt cauſa malæ reſolutionis: Rectè *Decius* ſcribit, ſibi moleſtum non eſſe, ſcripta ſua à poſterioribus argui: nam, inquit, iniquus eſſem Judex ſi nollem ab aliis reprehendi, cùm ipſe ſolitus ſim aliorum dicta oppugnare, pro veritate, non contradicendi ſtudio. Nil ergo magis neceſſarium in cauſis arduis, quàm conſilium: ſapientia & conſilio florent

Regna

Regna & Reſpublicæ: nullum certius præſagium ruinæ Principum ac Reipublicæ, quàm ſi Deus mentem illis ita imminuat, ut repudiatis ſapientum conſiliis, homines provehant novos, ſtolidos, imperitos, vecordes, ad ſentatores, qui omnia ad ipſorum gratiam faciant & loquantur, quare ſibi in tempore proſpiciant, de viris ut loquuntur qualificatis, doctis, ſynceris, quibus illis æquè ac pane, quo veſcendum, opus ac neceſſe eſt. Müſſen derowegen gottſeelige fromme Regenten / Fürſten und Herren darvor halten / daß treue fromme Diener und Geſinde / ſie ſeyn Außländiſche oder Einheimiſche / eine groſſe Gabe GOttes / und daß es deß Regenten höchſter Schutz ſey / wo er etliche treue Leute zu Hofe und in Aemptern hat: Dann ein eintziger böſer Bube bey Hof kan viel Gutes verderben und verhindern: *Theod.* Reink. *in polit. Bibl. par. 2. axiom. 59.*

Th. XIX.

BOni Advocati officium litigantibus ſe præbere conſultorem, non litium & calumniarum conflatorem, non prævaricatorem. *Lev. 19. Non facies calumniam proximo tuo.* Hæc peſſima fera, hæret & habitat in peſſimæ naturæ medullis, nec jam inter culpas cenſetur ſed mores ô quàm multa fiunt in Judiciali & Juſtitiæ munere, ſtudio partium & conſulentium, quæ injuriæ quam juri ſunt propiora!

Nihil

Nihil tam de forme, tam contradecorum, quàm ad civiles illas de justitia contentiones adjungere contumeliam, calumniam, probra aut aliam naturæ acerbitatem contra legem, *quisquis C. d. postul.* Bonus Advocatus Sacerdos & minister est sacrosanctæ Justitiæ, non debet ergo quenquam verbis vel scriptis lædere aut traducere aut infidâ advocatione damno afficere, aut adversarii sui jus dolosis subterfugiis & frustratoriis dilationibus impedire aut remorari. Abominabilis hic est apud Deum, qui malum bonum & bonum malum, lucem tenebras, tenebras lucem appellat: absint ergo verba ambigua & duplicia dicta, meteria sæpe novarum litium: absint apices illi juris ex minutissimis rebus, interpunctionibus, ambiguitatibus, quibus plerumque sub auctoritate Juris scientiæ perniciose erratur, absint strophæ & antistrophæ forenses, sophismata & antisophismata, insidiosæ interrogationes, per quas, ut per legitimas disputationes verũ à falso non discernitur, cùm veritas non quæratangulos sed simplicitatis sit amica: Sophistica hæc est simulata non vera Philosophia, quare jus quærit sed victoriam & quocunq; modo adversarium supplantare: ô quàm multa etiam in hoc judiciario bello sunt inania, quæ in extrema quadam ordinis pompa, quàm in verâ causæ cognitione occupantur! Quantus abusus Jurisprudentiæ, si tota ad disputandi argutias & callumniandi

artes,

artes, non ad æqui aut iniqui judicium dirigatur. Veteres simpliciter & candidè procedebant in suis formulis Judiciariis, quod docet formula manus conserendæ in jure, & formula vindicationis. H. E. R. E. I. Q. M. E. A. *hanc ego rem ex jure Quiritium meam esse ajo:* excipiebat A. E. E. C. V. *At ego eam contra vindico:* & formula in actione personali A. T. M. D. O. *ajo te mihi dare oportere.* Respondebat per *A. ajo* vel *N. nego.* Judices post causæ cognitionem tabellas in cistam conjiciebant hisce notatis literis: A. id est, *absolvo. C. condemno*, N. L. *Non liquet.* Aut in Curiis & tribunalibus quænam hodie occurrunt aucupia verborum & literarum tendicula, captiunculæ forenses, conclusionum formalitates, oppressiunculæ non tantùm timidorum sed etiã prudentum: quæ lex, quod SCtum, quod edictũ, quod fœd9, quod testamentum, quæ stipulatio non infirmari aut convelli potest, si ad verba rem deflectere velimus. Parisiensis quidam civis opulentus laborans morbo vocavit Notarium, rogavitque ut conciperet suum testamentum in talibus verbis ac terminis, ut in explicatione mentis suæ nulla postea oriretur disputatio: ast respondebat Notarius: *Ridesne me Domine? putasne quòd plus possim quàm Deus ipse? Ipse fecit unicum testamentum, tamen fuerunt, sunt & erunt semper mille disputationes; & vis tu ut unum tibi faciam ubi non erant?* Verus ergo Advocatus non quærat placere

cere parti, ſed juri & veritati: non ergo inſtruat clientes ſuos, ut negent veritatem, ut falſum reſpondeant. Cuidam Advocato ruſticus promiſit Ducatum, ut doceret ſe modum nunquam causâ cadendi: docet ergo, *ut ſemper negaret omnia:* Advocatus petit mercedem; Ruſticus memor præcepti, negat ſe promiſiſſe. Tales ſunt, qui docet grandia loqui, ſed operantur exigua, largiſſimi ſunt promiſſores, parciſſimi exhibitores, ſapientes, ut faciant malum, eloquentes, ut impugnent verum: monſtrantur digito fraudum magiſtri, ille prudentior judicatur, qui peritior eſt fallendi.

Heu quot in ambages, quot diſtorquetur in orbes,
Quot nodos omnis Regula Juris habet.

Advocatus quidam, fœlix cauſarum Patronus, hoc munere ſe abdicavit & factus eſt religioſus, & ob dexteritatem, in rebus agendis Cœnobio præfectus: verùm rebus ſibi non tam proſperè ut priùs ſuccedentibus, mirati fratres cauſam inquirunt: ad quos ille: *Dei timor, qui mihi ante oculos, facit, quòd tam libere mentiri non audeam, veluti in ſeculo ſolebam.*

Th. XX.

PRæterea bonus Advocatus lites abbreviare debet, aut circumſcriptius aut conciſius eas tractare, perfugiaque forenſia intercludere & rimas fugitivorum obſtruere: bonâ enim fide qui litigat, ad ſententiam

properat: ast qui timet catastrophen, è lite litem serit, diem ex die dicendo: imò victi in uno foro provocant ad aliud, & hæc provocatio morandi *judicii* potius quàm auxilii causa fit, imò calumniarum est alimentum. *Foliographi*, qui ea, quæ tribus foliis & articulis comprehendi poterant, ad 30. prolongant, chartam implentes variis heterogeneis, quibus Judicum oculos deterrent & quasi longis Iliadibus confundunt & obruunt, pessimi sunt causarum disceptatores, & rarò quid solidi afferunt: vacua vasa plurimum sonant: min9 docti verba multiplicant & de re pusillâ longa texunt procemia: foliola congerunt verbis plena, substantiæ vacua, quibus non terminantur negotia, nisi marsupiis evacuatis: brevis ergo est: bonus Advocatus quam Juris auctoritas in ipsa causæ penetralia rectà deducit, non enim multa spárgit tela, qui certa ictus destinatione jugulum causæ ferire callet: nihil magis manifestam facit veritatem, quàm brevis & pura narratio. Rectè *Bernhardus lib. 1. c. 9. ud Pontificem Eugenium. Minor quemadmodum religiosa aures tua audire sustinent hujusmodi disputationes Advocatorum & pugnas verborum, quæ magis ad subversionem quàm ad inventionem proficiunt veritatis: corrige pravum morem & præcide linguas vaniloquas & labia dolosa claude.* Rectè *Fabius; indocti dicunt omnia, doctis, est modus & electio:* & *aliud est loqui multa, aliud id loqui*

qui quod expedit. Verba causæ tria sufficiunt bonæ. Non oportet multis verbis pauca dicere, sed paucis multa. Verba nimia molesta sunt ubique. Ob id binas habemus aures & os unicum, ut plura audiamus, loquamur paucissima. *Optimi homines in dicendo brevissimi sunt.* Ne quidem si vera dicunt creditur loquacibus. Ut corpore tenues, veste se solent dilatare, sic ingenii aut sapientia inopes diffundunt se verbis: qui multa loquuntur, aut falsa aut superflua loquuntur, quæ omnia à veri JCti & Advocati professione debent esse alienissima.

Th. XX

VErus ergo Advocatus & Justitiæ Administrator in Curia & Cançellaria, non nisi justa agit, nec tam amat forense bellum habere, quàm justè gerere. Juris certâ fiduciâ qui nituntur, statim vela pandunt litis, progredi cupiunt altum, causam adversarii fugacis faucibus premere student, omnia tergiversationum & dilationum commenta conterunt, palàm & via regia dimicant: ast causæ injustæ sibi conscii, non æquitate, non bona fide nituntur, sed contentione forensi, coitione judiciali, prolusionibus immorantur, præscriptionibus moratoriis litem trahunt, & quovis modo per fas & nefas ad victoriam grassantur, dum causis iniquis colores quærunt, si modò recipiant: quædam enim prorsus non sunt defen-

denda justo Advocato: injustus, ut equus admissarius hinnit ad equas, ita adhinnit etiam ad causas injustas, quando sentit odorem lucri. Tutius nos semper justo Advocato committimus & probo. Quis utilem causæ suæ judicabit, quem domi scelestum cernit? Hoc esset in cœno fontem quærere? ex turbida aqua potum petere: Papinianus ne mortis quidem metu adduci potuit, ut parricidium *Caracallæ* defenderet, *facilius*, dicens, *id patrari quàm defendi posse.* Non ita *Baldus* revocans consilium ob metum Principis, quasi à non intelligente scriptum, si illud esset offensurum aures sui Regis. Quot hodie non *Papiniani* sed *Baldi* sunt imitatores! Illum excuso, qui ex mala clientis informatione causam injustam in principio putavit esse justam, si postea eam deserat. *l. rem non novam.* §. *Patroni Cod. de Judic.* Et illum laudo, qui partes litigantes ad amicabilem transactionem deducit, ne periclitetur amicitia & mutua dilectio tantopere Christianis commendata, nè tempus pereat, facultates atterantur, nè animi nostri tranquillitas cunctis rebus præferenda, turbetur: hic Advocatus ostendit se non proprium commodum sed solam clientis utilitatem respicere. *Verecunda cogitatio ejus, qui lites execratur. l. 4. ff. d. alienat.* Impium est consilium suadentis clientibus, ut Judicis animum donis & muneribus expugnent. *l. ut puta.* §. *sed etsi. ff. d.*

ff. d. cond. ob turp. cauſ. ejuravit enim iniquam calumniam *l. 14 §. 1. C. d. Judic.* quare ſuadebit clienti victori ut adverſario reſtituat quod injuſta ſententia ademit; imò ipſe turpiſſimum quod accepit ſalarium reſtituere tenetur. Sed rectè *Auguſtinus* Ep. *36. Quis Advocatus reperitur, qui dicat ſuſcepto ſuo, Recipe quod mihi, dum malè adeſſem dediſti: redde adverſario quod ei me iniquè agenti abſtuliſti. Vladislao Poloniæ* Rex cùm ſuaſu uxoris bona alicui ablata reſtituiſſet, dixit uxor Regina: *Pignora quiden reddidimus, ceterùm lachrymas eorum quis reddet?* Lachrymas viduarum, pupillorum & innocentium clientium quis reddet? Non debet pudere Advocatum mutare conſilium & opionem, viſis melioribus rationibus. Qui cauſas deſperatas contra conſcientiam fovent, easque voce, lingua, ſcriptis defendunt, ſolent nonnunquam mori ut vixerunt, & ita in eo puniuntur, in quo deliquerunt. Malo cuidam Advocato, cùm laboraret in extremis, oblata ei eſt SS. Euchariſtia: & dicebat ille: Judicetur primò an juſtum ſit ut eam accipiam: cumque adſtantes dicerent: *Nos hoc juſtum fore judicamus:* reſpondit: *Vos, qui pares eſtis mihi, judicare non poteſtis:* Lex enim dicit, *Par in parem non habet imperium:* & ſic expiravit. In ſumma, qui aliis per injuſtitiam nocet, ſeipſum maximè lædit.

Th. XXII.

UT tandem concludam hanc disputationem: Jurisprudentia ars omnium liberalissima, non magis corrumpitur quàm ab avaritia. Cur enim discitur? non ut à clientibus stipem colligamus, non ut ex reorum sordibus splendorem quæramus, non ut vocem & fidem vendamus, aut quæ alia fas & nefas confundens dictat avaritia, sed ut licitum ab illicito distinguamus, æqui & iniqui limites subtili discrimine designemus, Reip. & singulis consulamus, quare indole sua quia in commune & alienum vergit bonum, non debemus honestæ hujus matronæ decus turpi quæstui prostituere, & quasi ex *Helena* Scortum facere, quod fit, quando Jurisprudentia ad solum quæstum & divitias abutimur & eam ut vulgare opificium nobis ad subsidium paupertatis vel ut instrumentum divitiarum comparamus. Tunc pulcherrima Jurisprudentia sordidis fœdatur ministeriis, nec fides integra manet ubi magnitudo quæstuum speratur. Statera lingulam habet ad duas lances, sed semper lingula se ad ponderosiorem inclinat lancem: ita iniquus Advocatus linguam habet & duas manus: ast manus illa cui plus imposueris, trahit semper ad se linguam: hæc damnifera est, nisi funibus argenteis ligetur. Quidam Advocatus *bovem* accepit ab uno litigantium, ab alio *equum:* hic postea coram Judice tacebat. Is,

qui bovem dederat, dixit: *bos loquere:* at respondebat ille, *non possum, quia equus non permittit:* & sic neutri advocavit; Et ita Justitia, *ars æqui & boni*, facta est *ars equi & bovis*. Vidua quædam novam *bigam* dedit suo causidico: ast pars adversa dedit *bovem*. Advocatus die judicii instante primo egregiè agebat pro parte viduæ, ast in fine contra eam directè conclusit: Ad quam vidua: *Domine, malè vadit biga.* Respondet Causidicus, *Oportet omnino quòd sic incedat, quia bos trahit eam.* Unus avaris Judicibus oleum donaverat, alter porcum: dicebant Judices, porcum vas olei fregisse, & ita qui majus donum attulerat Jus favorabilius obtinebat. Vulgò dicitur, *ungendas esse manus Iudicum & Advocatorum:* hoc mysterium simplex quædam fœmina non intelligens, vas oleo plenum secum tulit, manusque inungere cœpit: Advocatus mulieris simplicitatem, actionis tamen mysterium intelligens, *Satis nunc*, inquit, *unctionis est, sed ad extergendas manus ulnis aliquot melioris panni mihi est opus:* quod cùm illico mulier attulisset & paulò pòst quod intendebat obtinuisset, ad vicinos reversa, *unctionis*, ait, *nulla vis, sed detersionis major est. Demostheni*, olim objectum, eum non *Synanchen* sed *argyranchen* pati. Dolendum profectò quôd togæ illa ornamento propter avaritiam apud multos tam malè audiant? propter prævaricationes, quando in eadem causa pro

utraque parte consulant: quando justæ causæ requisiti defensionem deserunt, quando viduis & pauperibus aut aliis miserabilibus personis & omni humano præsidio destitutis opem ferre gratis recusant, quod tamen in multis Academiis gradum Doctoratus aut Licentiæ suscepturi conceptis verbis jurare debent. Non videbit diem malum, qui dies bonos habere pauperem fecit. Hoc modo patrimonium DEO creditur, quod nec Respublica eripit, nec Fiscus invadit, nec calumnia aliqua forensis evertit, quia tuto hæreditas ponitur, quæ Deo custode servatur. Salarium tamen honestum à valentibus solvere, ad probabilem quantitatem pro conditione causæ, pro Advocati facundia, non pro codicum vel foliorum scriptorum numero, quid enim hoc aliud esset quàm ultro incitare loquacitatem, rectè accipiunt Advocati: quod Judex qui de causa cognovit, potest definire. Rectius tamen esse statuit *Parthen. litic. lib. 2. c. 7. n. 5.* & publicum malitiæ Advocatoriæ remedium, si in qualibet Curia vel Cancellaria numerus Advocatorum restringatur, iisq; tunc Salarium ex publico constituatur Principis arbitrio, ad quod omnes litigaturi conferre quid deberent, utque adeò nihil acciperent ab ipso Cliente: consilium optimum: sic enim multorum nobilium, civium, subditorum & rusticorum patrimonia non ita exugerentur, ut hodie fit à togatis illis Vulturibus

&

& Harpyis, qui etsi in utramque autem dormiunt, tamen opera eorum ex morâ & tempore æstimatur: & nisi hoc fieret dicunt, so möchte der Teuffel ein Advocat oder Jurist seyn. *Aut. Disc.* Vôn Justitien Werck *pag. 24.* Hæc de usu & abusu Juris in Curiis & Cancellariis circa lites, circa temerarios litigantes & Justitiæ ministros dicta sufficiant, utinam pro definiendis litibus remedia opportuna possint inveniri! concludo cum *D. Augustino Serm. ad Judices 35. O Judices scientiam & Justitiam mundi amantes, attendite quid agatis, nam scientia mundi pleni estis & in ipsa moriemini: quæ est enim scientia mundi, nisi thesaurum congregare, lucrum terrenum acquirere, decipere proximum, mentiri, jurare, justitiam cautè pervertere & similia in cunctis agere: ista enim sapientia mundi est, in istis ferè tota vita vestra consistet & ideo attendite, qui judicatis terram, quia dum, humana curantur, æterna perduntur gaudia.* Proh dolor:

Improbitas tanti, probitas jam denique parvi
Penditur, ut probrum, sit pene esse probum.

Sed gaudeamus,

JESUS CHRISTUS Rex cœli & terræ, Dominus mundi, magni consilii Angelus, Redemptor noster, Advocatus omnium bonorum est in cœlis.

EI SIT LAUS ET GLORIA IN SEMPITERNA SECULA. AMEN.

COROLLARIA
NOBILISSIMI.
DN. RESPONDENTIS.

I.

NOstræ ætatis virorum magnorum; non quanta veterum est æstimatio.

II.

Tyrannorum proprium est auricularios, speculatores & delatores alere.

III.

Princeps vividos suorum animos non debet deprimere.

IV.

Hominibus illustribus est peregrinandum.

V.

Gloria bellica soli Principi, cujus auspiciis parta, est tribuenda.

VI.

Illustres cum humilioribus matrimonia contrahere non debent.

VII.

Destinata sacris bona licitum aliquando in profanos usus convertere.

VIII.

Heroum filii noxæ.

IX.

Nescit regnare qui nescit dissimulare.

X.

Sacerdotium cum officio politico rectè potest nonnunquam sociari.

XI.

Expedit ut belli Dux ipse præliis intersit.

XII.

Nocturna prælia non probamus.

XIII.

Honesta victoria est, quæ paratur stratagemate.

XIV.

Servitus in natura fundamentum habet.

XV.

Non est vera Machiavelli sententia illa, quòd metui quàm amari sit tutius.

XVI.

Ex desperatione qui sunt pugnaces, non sunt dicendi fortes.

XVII.

Prælium inituri clamare non est inconsultum.

XVIII.

Legatis non est licitum munera accipere.

XIX.

Pedites ut plurimum præstant in bello equitibus.

XX

Fugere ſimpliciter non eſt inhoneſtum.

XXI.

Amuletis militaribus nulla vis contra vulnera ineſt.

XXII.

Comitatus muliebris in exercitu non ferendus.

XXIII.

Mendici in Rep. non ſunt ferendi.

XXIV.

Fama magnum in bello momentum.

XXV.

Homicidas numerata pecunia non debemus impunes dimittere.

XXVI.

Ebrietas probroſa eſt.

XXVII.

Utile eſt Reipublicæ, Juventutem aſſueſieri Gymnaſticæ.

XXVIII.

Conſuetudo ſepeliendi res pretioſas cum defunctis non eſt probanda.

XXIX.

Plus ſæpe in duce quàm in exercitu eſt momenti.

XXX.

In bello ἀδιαφορία non eſt amplectenda.